

Unge medborgere – ICCS 2022

Skole, kunnskap og unges holdninger til demokrati

Hva vet unge om demokrati og hva former holdningene deres? Denne nye forskningsantologien gir innsikt i hvordan skolen, lærernes egne oppfatninger og sosiale medier påvirker elevenes kunnskap, holdninger og engasjement.

RAPPORT | Sist endret: 11.08.2025

Tittel:

Unge medborgere i en ny tid. En antologi fra ICCS 2022-studien, The International Civic and Citizenship Education Study

Rapporten:

Last ned rapporten hos NTNU (PDF)

Forfatter:

Oddveig Storstad, Joakim Caspersen og Christian Wendelborg (red.)

ISBN:

978-82-15-07393-4 (Nettutgave)

ISBN:

978-82-15-07392-7 (Papirutgave)

Utgiver:

NTNU

År:

2025

Hva er ICCS?

ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) har som hovedmål å gi et bilde av unge menneskers demokratiske beredskap og vilje til å delta i samfunnet som engasjerte medborgere.

Denne boka gjør et dypdykk i de norske resultatene fra den internasjonale demokrati- og medborgerskapsstudien ICCS. Dataene ble samlet inn i 2022. Ti enkeltstående kapitler gir innsikt i elevers holdninger og kunnskaper om demokrati og medborgerskap, og om skolens bidrag til dette. Forskerne drøfter også de fagdidaktiske implikasjonene av funnene i studien.

Hovedfunn

- Norske skoler utjevner kunnskapsforskjeller mellom majoritets- og minoritetselever mer enn svenske skoler
- Kunnskap gir tillit – men også kritisk dømmekraft
- Sosiale medier og kunnskap om demokrati påvirker gutters holdninger til likestilling
- Lærernes oppfatninger former demokratilæringen i skolen

Norske skoler utjevner kunnskapsforskjeller mellom majoritets- og minoritetselever mer enn svenske skoler

Forskjellene i demokratikunnskaper mellom majoritets- og minoritetselever er større i Sverige enn i Norge. Analyser tyder på at den norske skolen i større grad utjevner forskjeller i demokratikunnskaper mellom elevgrupper. Spesielt viktig er effekten av positiv lærerstøtte for norske elever med innvandrerbakgrunn.

Kunnskap gir tillit – men også kritisk dømmekraft

Naiv tillit kan gjøre oss blinde for illegitim maktutøvelse og korrupsjon. ICCS finner en positiv sammenheng mellom elevenes kunnskapsnivå og deres tillit til politiske institusjoner i de skandinaviske landene. Samtidig stiller elever som skårer godt på kunnskapstesten seg noe mer kritisk til myndighetenes inngripen i krisetid.

Kapitlet viser også at elever som skårer høyt i ICCS undersøkelsen i større grad evner å oppdage trusler mot demokratiet. Dette viser at elevenes politiske tillit ikke er blind, men tar forbehold.

Sosiale medier og kunnskap om demokrati påvirker gutters holdninger til likestilling

Funnene viser at gutter slutter mindre helhjertet opp om likestilling mellom kjønnene i 2022 enn i 2016. Nærmere analyser viser at tillit til og bruk av sosiale medier kan spille en rolle i denne holdningsendringen. Blant elever med høyt kunnskapsnivå finner vi ingen tilsvarende nedgang i støtten til likestilling. Dette kan tyde på at kunnskaper om demokrati og kritisk tenkning kan dempe de negative effektene av sosiale medier.

Lærernes oppfatninger former demokratilæringen i skolen

Demokratiopplæringen i norsk skole er mangfoldig. Opplæringen kan blant annet ta form som meningsdanning, diskusjonskompetanse, politisk aktivisme og skolen som demokratisk erfaring og forbilde. Nye tilnærminger har utfordret en kunnskapstradisjon der læring om demokratiske institusjoner og valg står sentralt.

Kapitlet finner en betydelig variasjon i lærernes tilnærming, og konkluderer med at demokrati- og medborgerskapsopplæringen i norsk skole ikke er ensartet, men formet av den enkelte lærers oppfatninger av hva demokrati- og medborgerskapsopplæring er eller bør være.

Kapitlet viser også at kunnskapsfokuset med vekt på de nasjonale, representative institusjonene og demokratiske valg ikke er fortrengt, selv om kun et lite mindretall av lærerne ser dette som de viktigste målene.